II

(Besluiten waarvan de publikatie niet voorwaarde is voor de toepassing)

COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 20 december 1977

inzake een procedure op grond van artikel 85 van het EEG-Verdrag

(IV/29.151 — video-cassetterecorders)

(Slechts de teksten in de Nederlandse en de Duitse taal zijn authentiek)

(78/156/EEG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, en met name op artikel 85,

Gelet op Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962 (1), en met name op de artikelen 3 en 4,

Gezien de door Philips GmbH te Hamburg en vijf andere Duitse ondernemingen op 8 december 1975 conform artikel 4 van de genoemde Verordening nr. 17 bij de Commissie gedane aanmelding inzake „overeenkomsten over de uniforme toepassing van technische normen op het gebied van het VCR-systeem",

Gezien het besluit van de Commissie van 3 juni 1977 tot inleiding van de procedure,

Gehoord de betrokken ondernemingen en ondernemersverenigingen overeenkomstig artikel 19, lid 1, van Verordening nr. 17 juncto de bepalingen van Verordening nr. 99/63/EEG van 25 juli 1963 (2),

Geraadpleegd het Adviescomité voor Mededingingsregelingen en Economische Machtsposities overeenkomstig artikel 10 van Verordening nr. 17 op 8 november 1977,

(1) PB nr. 13 van 21. 2. 1962, blz. 204/62.
(2) PB nr. 127 van 20. 8. 1963, blz. 2268/63.

I

De feiten

Overwegende dat de feiten als volgt kunnen worden samengevat :

1. *De betrokken ondernemingen — marktstructuur*

1 Aan de aangemelde overeenkomsten werd deelgenomen door de volgende ondernemingen :

a) in Nederland :

— N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken, Eindhoven ;

b) in Duitsland :

b_1) Blaupunktwerke GmbH, Hildesheim ;
b_2) Bosch-Siemens Hausgeräte GmbH, München ;
b_3) Grundig AG, Fürth/Bayern ;
b_4) Loewe Opta GmbH, Kronach ;
b_5) Norddeutsche Mende Rundfunk KG, Bremen ;
b_6) Philips GmbH, Hamburg ;
b_7) Schwarzwälder Apparate-Bau-Anstalt SABA-Werke, Villingen.

De overeenkomsten zijn door de onder b_1) en b_3) tot en met b_7) genoemde ondernemingen aangemeld.

2 Al deze ondernemingen hebben activiteiten ontplooid op het gebied van de amusementselektronica en zijn geïnteresseerd bij de expanderende markt voor video-cassetten en video-cassetterecorders.

3 Het betreft hier de magnetische beeldregistratie (en weergave) op een magnetische band, die in een cassette is ingebouwd en geschikt is voor de registratie van zwart/wit- en kleurentelevisieprogramma's, zulks met de kleurentelevisiesystemen PAL en SECAM.

4 Naast de betrokken ondernemingen zijn ook andere producenten van amusementselektronica-apparaten in deze markt geïnteresseerd, vooral de Sony-groep. Ter zake van de Europese markt moeten o.a. de volgende ondernemingen, respectievelijk groepen van ondernemingen worden genoemd : AEG-Telefunken, Hitachi, Matsushita, Thorn, Toshiba, Sanyo en Zanussi.

5 Tot nog toe hebben alleen de ondernemingen Philips en Sony marktklare video-cassetterecordersystemen ontwikkeld, die in Europa worden verkocht : het VCR-systeem (Philips) en het U-MATIC-systeem (Sony). Recentelijk probeert ook de Sanyo Electric Co. uit Japan met een dergelijk systeem, dat aan de Europese televisienormen is aangepast, vaste voet te krijgen op de Europese markt. Daarnaast bereidt de firma AEG-Telefunken de invoering van het TED-beeldplatensysteem voor, dat evenals de video-cassetterecordersystemen de weergave van beeldregistraties op het televisiescherm mogelijk maakt (doch niet de opname door de individuele belanghebbenden, zoals bij cassettestelsels mogelijk is). Ook Philips werkt aan de ontwikkeling van een beeldplatensysteem, het zogenaamde VLP-systeem.

6 Philips steekt in Europa op het gebied van video-cassetterecordersystemen naar marktpositie boven zijn concurrenten uit. Zijn marktaandeel is aanzienlijk groter dan dat van Sony, die op deze markt de tweede plaats inneemt. Samen nemen zij naar raming meer dan 70 % van de totale afzet op de gemeenschappelijke markt voor hun rekening. Officiële produktie- en afzetstatistieken voor de Europese Gemeenschap zijn niet beschikbaar, vooral omdat het hier een relatief nieuw produkt betreft. Naar schatting zijn in 1974 binnen de EEG ongeveer 34 500 video-cassetterecorders afgezet en in 1975 in totaal 41 000 apparaten, terwijl in 1976, waarin deze trend zich voortzette, een verdere afzetstijging werd bereikt.

7 Zowel Philips als Sony geven aan een reeks andere ondernemingen de mogelijkheid tot exploitatie van hun industriële eigendomsrechten op het gebied van de magnetische videoregistratie en -weergave met behulp van magnetische banden. De systemen van beide ondernemingen lopen technisch uiteen, zodat de te gebruiken cassetten steeds alleen bij het daarbij behorende apparaat passen.

2. *De aangemelde overeenkomsten*

8 Deze overeenkomsten, die door de betrokkenen met ingang van 16 mei 1975 werden toegepast, en intussen zijn opgeheven, (zie sub 20) bestonden uit een basisovereenkomst, de zgn. „overeenkomst over de uniforme toepassing van technische normen op het gebied van het VCR-systeem" en een „aanhangsel" (zgn. Beibrief).

9 In de inleiding van de basisovereenkomst wordt ten eerste vermeld, dat Philips video-cassettenapparaten en video-cassetten met gebruikmaking van het door hem ontwikkelde VCR-systeem op de markt brengt. Er wordt op gewezen, dat ook de andere contractspartijen erbij geïnteresseerd zijn deze apparaten op de markt te brengen, en dat zij hebben besloten hiertoe het door Philips ontwikkelde VCR-systeem toe te passen. Anders dan bij een gewone overeenkomst betreffende normen en typen ging het daarbij om de overname van het gesloten systeem van één van de deelnemers (Philips) door de andere contractspartijen.

10 Volgens de inleiding zijn de contractspartijen er ook in geïnteresseerd, dat in het belang van de gebruikers video-cassetten van het VCR-systeem zonder kwaliteitsverlies op apparaten van zoveel mogelijk producenten kunnen worden gespeeld en afgespeeld. Om deze reden hebben de contractspartijen, zoals verder wordt gesteld, overeenstemming bereikt over de uniforme toepassing van dezelfde technische normen, die voor de vervangbaarheid noodzakelijk zijn.

11 De belangrijkste bepaling van de basisovereenkomst vindt men in § 2, die het exclusief gebruik van de VCR-normen voorschrijft. De contractspartijen hebben zich ertoe verplicht, bij de produktie en/of de verkoop van video-cassettenapparaten en video-cassetten de technische normen als bedoeld in bijlage I in acht te nemen (§ 2 juncto § 1, sub a) en b), van de basisovereenkomst). Bijlage I bevat in 16 bladzijden en 10 bijgevoegde afbeeldingen een technische normenbeschrijving voor de produktie van video-beeldcassettenapparaten en beeldcassetten volgens het VCR-systeem. Wijzigingen van de technische normen conform bijlage I worden alleen met toestemming van alle contractspartijen aangebracht (§ 3).

12 De contractspartijen verlenen elkaar wederzijds een kosteloze, niet-exclusieve en niet-overdraagbare licentie over hun respectieve, de vervangbaarheid beïnvloedende eigendomsrechten en aanmeldingen van dergelijke rechten, doch alleen voor zover de gebruikmaking daarvan voor de handhaving van de vervangbaarheid noodzakelijk is (§ 4).

13 Derden die producenten van video-cassettenapparaten van het VCR-systeem zijn alsmede de verbonden vennootschappen van de contractspartijen — met inbegrip van de niet-Duitse — dient de mogelijkheid tot toetreding van deze overeenkomsten te worden gegeven (§ 5). De contractspartijen verbinden zich ertoe, dat de door hun aangegane verplichtingen niet door inschakeling van de met hen verbonden vennootschappen worden ontdoken (§ 7).

14 Ten slotte wordt bepaald dat de overeenkomst met de aanmelding bij het Bundeskartellamt te Berlijn (16 mei 1975) in werking treedt en voorlopig tot 31 december 1975 wordt gesloten. Nadien wordt de looptijd telkens met twee jaar verlengd, tenzij zij door een der contractspartijen met een termijn van zes maanden voor het einde van de eerste, respectievelijk iedere verdere contractsperiode wordt opgezegd. Bij opzegging door een contractspartij blijft de overeenkomst tussen de overige contractspartijen bestaan. Iedere andere contractspartij heeft binnen drie maanden na ontvangst van de opzegging door een andere contractspartij het recht tot aansluitende opzegging (§ 9, lid 1).

15 Bij opzegging verliest de opzeggende contractspartij haar licentierechten ingevolge § 4 op de industriële eigendomsrechten van de andere contractspartijen. De niet-opzeggende contractspartijen behouden ingevolge § 9, lid 3, hun licenties die door de opzeggende contractspartij verleend zijn voor de geldigheidsduur van genoemde rechten. Dit geldt eveneens voor licenties over aanmeldingen van zulke rechten, wanneer de eerste aanmelding (prioriteitsaanmelding) voor de uittreding was ingediend.

16 Ingevolge het tegelijkertijd ondertekende „aanhangsel bij de overeenkomst over de uniforme toepassing van technische normen op het gebied van het VCR-systeem" waren de contractspartijen bovendien nog overeengekomen, ervoor in te zullen staan dat de niet-Duitse met hun verbonden vennootschappen bij de produktie en de verkoop van video-cassetterecorders en/of video-cassetten in niet-Duitse landen de verplichtingen ingevolge paragraaf 2 (inachtneming van de VCR-normen) en paragraaf 3 (alleen wijziging van normen met onderlinge instemming) eveneens nakomen (aanhangsel, eerste alinea).

17 Mits de niet-Duitse verbonden vennootschappen de bovengenoemde verplichtingen nakomen, gelden de ingevolge § 4 verleende licenties ook ten gunste van deze vennootschappen. Dit laatste geldt echter alleen voor zover de betrokken vennootschap de contractspartijen en de met hun verbonden vennootschappen ook harerzijds over haar soortgelijke rechten overeenkomstige licenties verleent (aanhangsel, tweede alinea).

3. *Andere feitelijke constateringen — argumenten van de ondernemingen*

18 a) Philips heeft als licentiegever met andere Europese en niet-Europese ondernemingen telkens afzonderlijk licentie-overeenkomsten gesloten, die eveneens de exploitatie van haar industriële eigendomsrechten voor video-cassetten en cassetterecorders van het VCR-systeem tot voorwerp hebben. Deze licentie-overeenkomsten heeft Philips niet bij de Commissie aangemeld, en zij vormen niet het voorwerp van deze procedure. Geen van deze overeenkomsten behelst een verplichting van de licentiehouder om bij de produktie van video-cassetten en -cassetterecorders alleen het VCR-systeem te gebruiken.

19 b) Philips betoogt, dat de uit § 2 van de basisovereenkomst (inachtneming van de VCR-normen) voortvloeiende verplichting van de contractspartijen, alleen cassetten en apparaten volgens het VCR-systeem te vervaardigen en te verkopen, als tegenprestatie voor de kosteloze licentievereniging gerechtvaardigd is. De succesvolle invoering van het VCR-systeem op de markt zou volgens deze firma alleen mogelijk zijn, wanneer het de licentiehouders gedurende de looptijd van hun verplichtingen onmogelijk zou worden gemaakt, op het systeem van een andere concurrent over te gaan.

Gezien de kosteloze licentieverlening zou ook de opzeggingsregeling van § 9, lid 3, van de basisovereenkomst gerechtvaardigd zijn, volgens welke de opzeggende contractspartij alle licentierechten verliest, terwijl de overige contractspartijen hun licentierechten op de industriële eigendomsrechten van de opzeggende onderneming behouden.

20 c) Vertegenwoordigers van de NV Philips' Gloeilampenfabrieken te Eindhoven en van de Philips GmbH te Hamburg werd er in een bespreking van 23 maart 1976 door de vertegenwoordiger van de Commissie op gewezen, dat ernstige juridische bezwaren bestonden tegen de in de overeenkomsten vervatte mededingingsbeperkingen. Deze bezwaren zijn bevestigd in een schrijven, dat

de ter zake bevoegde directeur van het Directoraat-generaal van de Concurrentie op 13 mei 1976 tot de NV Philips' Gloeilampenfabrieken heeft gericht. Na de mededeling van de punten van bezwaar van 16 juni 1977 hebben de betrokken ondernemingen overleg gepleegd over de opheffing van de aangemelde overeenkomsten. Vervolgens hebben zij de Commissie bij schrijven van 5 september 1977 medegedeeld, dat de overeenkomsten — zonder dat zulks een erkenning inhield van de juistheid van de door de Commissie aangevoerde feitelijke en juridische argumenten — met onmiddellijke ingang opgeheven waren. Zij hebben om de seponering van de zaak verzocht omdat deze zonder voorwerp zou zijn geraakt, en hebben tegelijkertijd ervan afgezien te verschijnen op de reeds bepaalde hoorzitting, hoewel hen er voor alle zekerheid op was gewezen, dat zij rekening moesten houden met het geven van een beschikking door de Commissie waarin — eventueel voor het verleden — inbreuken op artikel 85, lid 1, van het EEG-Verdrag zouden worden vastgesteld.

II

Toepasselijkheid van artikel 85, lid 1, van het EEG-verdrag

21 Overwegende dat er van moet worden uitgegaan, dat de aangemelde overeenkomsten volgens de mededeling van de betrokkenen van 5 september 1977 met onmiddellijke ingang zijn opgeheven ; dat er in de onderhavige zaak — in het bijzonder van wege het door de betrokkenen gemaakte rechtsvoorbehoud — een belang aanwezig is dat komt vast te staan of de mededingingsbeperkingen in kwestie inbreuken op artikel 85, lid 1, vormden ;

22 Overwegende dat volgens artikel 85, lid 1 onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden zijn alle overeenkomsten tussen ondernemingen, alle besluiten van ondernemersverenigingen en alle onderling afgestemde feitelijke gedragingen, welke de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden en er toe strekken of ten gevolge hebben, dat de mededinging op de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst ; dat dit met name geldt voor het beperken of controleren van de produktie, de afzet, de technische ontwikkeling of de investeringen (artikel 85, lid 1, sub b)) ;

23 Overwegende dat de „overeenkomst over de uniforme toepassing van technische normen op het gebied van het VCR-systeem" (basisovereenkomst) evenals het „aanhangsel" overeenkomsten vormden tussen ondernemingen in de zin van artikel 85, lid 1 ;

Overwegende dat de overeenkomsten bepalingen inhielden die ertoe strekten, dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt werd beperkt en wel in een niet geregeld gebruikelijke en relatief beperkende vorm ;

1. Overwegende dat de contractspartijen verplicht zijn, volgens § 2 van de basisovereenkomst bij de produktie en de verkoop van video-cassettenrecorders en vedeo-cassetten de technische normen van bijlage I in acht te nemen ; dat aangezien het hierbij normen voor de produktie van apparaten en cassetten van het VCR-systeem betreft, daaruit de verplichting voor de betrokken ondernemingen voortvloeit, alleen cassetten en apparaten volgens dit systeem, waarvoor door Philips licenties zijn verleend, te produceren en te verkopen ; dat deze ondernemingen daardoor werden verhinderd, gedurende de looptijd van hun verplichting tot de produktie of de verkoop van andere video-cassettensystemen (bij voorbeeld het U-MATIC-systeem van Sony) over te gaan ; dat zelfs de gelijktijdige exploitatie van andere systemen hun was verboden ; dat hierin een concurrentiebeperking in de zin van artikel 85, lid 1, sub b), was gelegen, die gericht was op de beperking van de technische ontwikkeling, de produktie en de afzet van andere video-cassettensystemen (behalve het VCR-systeem) ;

24 2. Overwegende dat de in de overeenkomsten neergelegde licentiebepalingen die uiteindelijk uitliepen op een horizontale bundeling van anders bilateraal af te sluiten licentieovereenkomsten, eveneens van bijzondere betekenis waren ;

Overwegende dat volgens § 9, lid 3, van de basisovereenkomst de opzeggende contractspartij met onmiddellijke ingang haar licentierechten conform § 4 op de industriële eigendomsrechten van de andere contractspartijen verliest ; dat daarentegen de niet-opzeggende contractspartijen hun licenties op de rechten van de opzeggende onderneming behouden ; dat daarin een tweede concurrentiebeperking was gelegen, die de weerslag van de uit § 2 voortvloeiende beperking nog versterkte ; dat ten eerste aan een deelnemende onderneming, die na de opzegging op de produktie volgens een ander systeem zou willen overgaan haar besluit moeilijker werd gemaakt door het feit, dat zij de reeds gedane investeringen voor de produktie volgens het VCR-systeem met onmiddellijke ingang niet meer kon exploiteren ; dat ten tweede een onderneming, die dergelijke voornemens had, bovendien moest aanvaarden, dat haar eigen rechten (bij voorbeeld toepassings- en verbeteringsoctrooien), die ook voor de produktie volgens een ander systeem van betekenis kunnen zijn, verder kosteloos door de eerdere contractspartners werden geëxploiteerd ;

25 3. Overwegende dat deze concurrentiebeperkingen gezien de eminente marktpositie van Philips, de thans voornaamste licentiegever, bijzonder merkbaar waren ; dat de uit de opzeggingsregeling blijkende feitelijke beperking van de handelsvrijheid van de contractspartners van Philips bij de bestaande machtsverhoudingen zou volstaan om deze af te doen zien van iedere poging, van het VCR-systeem op een ander systeem over te gaan ;

26 Overwegende dat de overeenkomsten ook de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig konden beïnvloeden ; dat alle partners van Philips sterke ondernemingen in de elektronicabranche zijn, die in de meeste Lid-Staten overdoeltreffende verkooporganisaties beschikken ; dat de omstandigheid dat hun huidige marktaandelen in verhouding tot die van Philips van minder belang zijn, het constateren van een merkbare ongunstige beïnvloeding van de handel niet in de weg staat ; dat, daar het hier om een relatief nieuw produkt gaat, dat eerst een deel van de potentiële categorieën kopers heeft bereikt, kun verkooporganisaties bij de verdere ontwikkeling van de afzet een steeds toenemende rol zullen gaan spelen ; dat het feit, dat deze ondernemingen op het VCR-systeem werden vastgelegd, derhalve aanzienlijke gevolgen op de handel tussen Lid-Staten moest hebben ;

III

Toepasselijkheid van artikel 85, lid 3, van het EEG-Verdrag

27 Overwegende dat na de verklaring van de ondernemingen waarin zij om seponering van de zaak vroegen, een verzoek om toepassing van artikel 85, lid 3, niet meer aanwezig is ; dat in ieder geval aan de voorwaarden voor een ontheffing overeenkomstig deze bepaling niet was voldaan ;

28 1. Overwegende dat de „overeenkomst over de uniforme toepassing van technische normen op het gebied van het VCR-systeem" (basisovereenkomst) naast licentie-contractelementen ook contractuele elementen over de uniforme toepassing van typen bevat, d.w.z. over de vervaardiging van produkten met uniforme toepassing van een combinatie van technische normen ;

29 Overwegende dat het accent van de afspraken over de uniforme toepassing van typen gelegen is in § 2 van de basisovereenkomst (inachtneming van de VCR-normen) ; dat het positief moet worden beoordeeld, dat deze bepaling aan haar hoofddoel — bruikbaarheid van de videocassetten van het VCR-systeem voor de van andere producenten afkomstige VCR-apparaten — volledig beantwoordde ; dat in zoverre de veronderstelling voor de hand gelegen zou hebben, dat een verbetering van de produktie bereikt zou worden, die in het belang van de gebruikers tot een verbeterde verdeling der produkten, d.w.z. tot een gemakkelijker beschikbaarheid over passende video-cassetten zou leiden ; dat uiteindelijk echter geen noemenswaardige verbetering van de produktie of van de verdeling van de produktie bereikt werd, aangezien het inachtnemen van de VCR-normen leidde tot uitsluiting van andere, mogelijk betere systemen ; dat deze uitsluiting gezien het feit dat Philips op de markt boven zijn concurrenten uitsteekt, bijzonder ernstig was ;

30 Overwegende echter dat ook geen billijk aandeel in de daaruit voortvloeiende voordelen aan de gebruikers ten goede kwam ; dat hun namelijk zoals reeds vermeld, de mogelijkheid ontnomen werd, uit de produktie van een of meer van de betrokken ondernemingen videocassetten of video-cassetterecorders van een ander systeem te betrekken ; dat de betrokken ondernemingen niet eens aan de gebruikers cassetten en apparaten van een ander systeem konden aanbieden, die werden geproduceerd door derde, niet aan de overeenkomst deelnemende ondernemingen ; dat hun immers volgens paragraaf 2 van de basisovereenkomst ook de enkele verhandeling van niet aan de VCR-normen beantwoordende produkten was verboden ;

31 Overwegende dat daardoor tevens aan de deelnemende ondernemingen beperkingen werden opgelegd, die niet onmisbaar waren om bovengenoemde verbeteringen te bereiken ; dat de bruikbaarheid van de vedeo-cassetten van het VCR-systeem voor de van andere producenten afkomstige apparaten ook verzekerd zou zijn geweest, wanneer deze zich alleen hadden behoeven te verplichten, bij de vervaardiging volgens het VCR-systeem de VCR-normen in acht te nemen ; dat dit reeds volgt uit het feit, dat bij de door Philips met individuele Europese en niet-Europese producenten afzonderlijk gesloten licentie-overeenkomsten genoegen genomen wordt met deze minder restrictieve verplichting ;

32 2. Overwegende dat een beoordeling van de licentierechtelijke elementen in de basisovereenkomst in het licht van artikel 85, lid 3, onder deze omstandigheden niet vereist is ; dat overigens ook dergelijke contractselementen aan een ontheffingsverklaring ingevolge artikel 85, lid 3, in de weg gestaan zouden hebben ; dat de overeenkomst weliswaar — zoals dikwijls bij licentie-overeenkomsten — zou hebben kunnen bijdragen tot de bevordering van de technische vooruitgang ; dat ook op grond van de gemeenschappelijke technische inspannin-

gen van de contractspartijen een verdere rationalisatie mocht worden verwacht, met name ten aanzien van de uitwisseling van licenties op verbeterings- en toepassingsoctrooien in het kader van § 4 van de basisovereenkomst ; dat de feitelijke beperking van de handelingsvrijheid van de betrokken ondernemingen, die voortvloeit uit de restrictieve regeling van de licentierechtsverhoudingen bij opzegging (§ 9, lid 3, van de basisovereenkomst) echter niet onmisbaar was voor de verwezenlijking van deze doelstellingen, zodat artikel 85, lid 3, ook dan niet van toepassing zou zijn, wanneer men de negatieve gevolgen van de uitsluiting van andere systemen niet in aanmerking zou nemen (zie sub 29 en 30),

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN :

Artikel 1

De bepalingen van de op 8 december 1975 bij de Commissie aangemelde „overeenkomsten over de uniforme toepassing van technische normen op het gebied van het VCR-systeem" die in § 2 juncto § 1, sub a) en b), alsmede in § 9, lid 3, van deze overeenkomsten waren neergelegd, hebben tijdens hun geldigheidsduur (16 mei 1975 tot 5 september 1977) inbreuken gevormd op artikel 85, lid 1, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

Artikel 2

Deze beschikking is gericht tot de volgende ondernemingen :

1. Blaupunkt Werke GmbH, Hildesheim, Bondsrepubliek Duitsland ;
2. Bosch-Siemens Hausgeräte GmbH, München, Bondsrepubliek Duitsland ;
3. Grundig AG, Fürth (Bay.), Bondsrepubliek Duitsland ;
4. Loewe Opta GmbH, Kronach, Bondsrepubliek Duitsland ;
5. Norddeutsche Mende Rundfunk KG, Bremen, Bondsrepubliek Duitsland ;
6. Schwarzwälder Apparate-Bau-Anstalt SABA-Werke, Villingen-Schwenningen, Bondsrepubliek Duitsland ;
7. Philips GmbH, Hamburg, Bondsrepubliek Duitsland ;
8. N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken, Eindhoven, Nederland.

Gedaan te Brussel, 20 december 1977.

Voor de Commissie

Raymond VOUEL

Lid van de Commissie